

Соловей Оксана Антоліївна

к. психол. н., старший викладач
кафедри загальної та соціальної
психології Східноєвропейського
національного університету імені
Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

КОРЕКЦІЯ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Питання становлення, розвитку та застосування арт-терапії розглядалися науковцями у світовому та вітчизняному психолого-педагогічному досвіді всебічно: в медичному (В. Бехтерєв, Дж. Дебуффе, І. Догель, С. Корсаков, І. Павлов, М. Річардсон, І. Сеченов, І. Тарханов та ін.), психологічному (Л. Виготський, О. Вознесенська, В. Калягін, О. Копитін, О. Лурія, М. Наумбург, К. Рудестам, М. Семаго, Н. Семаго, А. Семенович, К. Юнг та ін.), педагогічному (Л. Амєтова, Д. Воробйова, А. Грішина, О. Деркач, С. Міловська, Г. Рід, Н. Сакуліна, О. Федій та ін.), колекційному (Б. Айзенберг, Г. Беденко, Л. Гаврильченко, О. Декролі, Ж. Демор, І. Євтушенко, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, Л. Комісарова, О. Мастюкова, Т. Овчіннікова, Е. Сеген, Р. Фортуната, М. Чистякова, Г. Чебанян та ін.).

Арт-терапія у корекційній роботі розглядається як синтез кількох галузей наукового знання (мистецтва, психології, педагогіки та медицини), сукупність методик, що побудовані на застосуванні різноманітних видів мистецтва у своєрідній символічній формі та дозволяють за допомогою стимулювання креативних проявів дитини здійснювати корекцію психосоматичних, психолінгвістичних та психоемоційних порушень і відхилень в особистісному розвитку.

На сьогоднішній день арт-терапія в широкому розуміння містить в собі різні види. Виділяють власне арт-терапію, музикотерапію, танцювальну терапію, драмотерапію, казкотерапію, бібліотерапію, маскотерапію, етнотерапію, ігротерапію, кольоротерапію, фототерапію, куклотерапію, оригамі тощо.

Відомо, що заїкання як порушення темпо-ритмічної організації мовлення, обумовлене судорожним станом м'язів мовного апарату накладає свій відбиток на процес комунікації та мовленнєвої діяльності дошкільника. Але не лише судороги ускладнюють процес мовленнєвої діяльності дитини. Для дітей, що заїкаються, характерна виражена в різному ступені хвороблива фіксація на дефекті. Невдалі спроби позбутися від нього породжують в дітей з такою мовною патологією і психологічні особливості — уразливість, беззахисність, боязкість, сугестивність. В експресивній мові дітей старшого дошкільного віку, що заїкаються, відзначаються фонетико-фонематичні і лексико-граматичні порушення. Страждає і просодична сторона мовлення, тобто словесний наголос, інтонація, ритм, голосність і темп вимови, висота і тембр голосу, пов'язані з мовними намірами й емоційним станом дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Тому в системі комплексного підходу до розробки вправ для корекції заїкання дітей старшого дошкільного що заїкаються, істотне місце займають різні види арт-терапії.

Одним із видів арт-терапії, що дозволяє розвивати усне зв'язне мовлення дітей із заїканням є драмотерапія - це використання різноманітних жанрів театральних постановок для корекції мовлення, емоційної та рухової сфери дітей старшого віку, що заїкаються, а також зняття хворобливої фіксації на дефекті. Драмотерапія використовується як на корекційних заняттях, так і в самостійній діяльності дітей. Спочатку діти грають у пальчиковий, площинний театр тощо, а потім беруть участь у драматизаціях казок і літературних творів. Дітям пропонують у грі використовувати текст, який потрібно передати своїми словами. На етапі формування зв'язної контекстної мовлення з'являється більше можливостей для імпровізації - створення образів героїв через власну мову. На цьому етапі діти самі складають розповіді і казки з наступним їх обігранням в інсценівках, разом з дорослими готують декорації. Це додає впевненість у своїх силах і здібностях, розвиває творчу самостійність.

Наступним видом арт-терапії, що застосовується у роботі з мовленнєвими порушеннями (заїканням зокрема) є музикотерапія. З її допомогою можна створити життєрадісний, бадьорий або спокійний настрій, необхідний для мовленнєвої активності, навчити регулювати мовленнєве дихання, координувати мовлення і рухи, сполучати ритм та темп музики з ритмом та темпом мовленнєвого дихання.

До корекційних вправ, що використовуються у вказаному напрямку арт-терапії належать: музичні етюди, що сприяють нормалізації настрою, музичні релаксаційні вправи для мимічних і артикуляційних м'язів, музичні вправи для корекції жестів, музичні вправи, що регулюють м'язевий тонус, вправи для розвитку почуття темпу і ритму, вправи для розвитку координації мовлення і рухів з поступовим ускладненням темпу і ритму, пропівування пісень з ускладненням темпо-ритмічних характеристик, вправи на формування мовного подиху (пропівання звуків, складових рядів, фраз), вправи для зниження напруги голосових зв'язок.

Отже, використання конкретних методик та технік арт-терапії дозволяє скоректувати не лише імпресивне, експресивне мовлення, мовленнєве дихання дітей старшого дошкільного віку із заїканням, а також здійснити корекційний вплив на негативні психоемоційні стани, як суттєві чинники, що впливають на формування усного зв'язного мовлення й комунікативної компетентності вказаної категорії дітей.

Література:

1. Ленів З. Діагностика усного зв'язного мовлення старших дошкільників засобами арт-терапії.
2. Памбухчянц В.І. Про заїкання дітей дошкільного віку // Дошкільна педагогіка. — 2003. — №6. — С. 18-22.
3. Підкоритов В.С., Мішанова М.К., Богач Л.І., Гроховський В.В., Батков В.І. Патогенетична діагностика та лікування затяжних форм заїкання у дітей і підлітків: Методичні рекомендації / Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. — Х., 1999. — 30 с.
4. Саквіна М.В., Яворська Ю.О. Заїкання, його лікування і профілактика // Дошкільна педагогіка. — 2000. — №2. — С. 28-34.
5. Твердохлебова І.О. Заїкання: діагностика і корекція темпо-ритмічних порушень усного мовлення: Монографія. — Донецьк: Мова, 2005. — 275 с.